

Posudek na disertační práci
Mgr. Pavlína Gabrhelíkové, která nese název:

Perspektivy specializace pracovníků Probační a mediační služby ČR na práci s uživateli drog.

Předložená disertační práce obsahuje 180 číslovaných stran, včetně seznamu literatury na 12 stranách (160-170). Nechybí ani seznam zkratk, seznam tabulek, grafů a obrázků i přehled základní terminologie na 9 stranách a konečně devět příloh na dalších 18 stranách.

Název práce zní promyšleně a není pochyb o tom, že uživatelé drog a potíže, které vznikají Probační a mediační službě (PMS) při práci s těmito jedinci si zasluhuje pozornost.

Struktura hlavních i vedlejších kapitol výhodně využívající desetinné třídění až do pátého stupně je zde užita záměrně a s výhodou, protože zviditelňuje logickou návaznost jednotlivých témat a obnažuje tak kostru textu. Bez ohledu na počet kapitol lze obsah práce nicméně rozdělit do pěti hlavních, převážně teoretických částí označených jako adiktologická perspektiva, po níž následuje perspektiva legislativní, statistická a konečně i perspektiva praktická. Pro objasnění spojitosti (nexu) užívání návykových látek s trestnou činností používá autorka mnoha schémat, diagramů a obrázků převzatých ze zahraniční literatury, což je sice názorné, ale u některých autorů se lze pozastavit nad tím, že se jedná o údaje již starší a měly by zde své místo, pokud by autorka psala kapitolu o historickém vývoji vztahu mezi abúzem alkoholu a trestnou činností (W. Glasser, manželé Samuel a Eleanor Glueckovi aj.)

Jako užitečnější se jeví prameny ze současných výzkumů, které autorka uvádí např. v tab. 2.3, tab. 4.8 a dalších (číslování dle originální studie). Následují výzkumné studie prováděné v ČR pracovníky PMS, které dávají již více odpovídající obraz o naší situaci. Za významný považuje recenzent sloupkový graf č. 3 porovnávací primární a sekundární kriminalitu v souvislosti s drogami v PMS za léta 2003–2008. Za důležité lze považovat to, že autorka sáhla i po statistikách Vězeňské služby ČR (viz tab. 9). Po dalších statistikách ze zdrojů Policie ČR se dostáváme k efektivitě nucené léčby. Zde použité faktory Kamila Kaliny vhodně uvádějí výsledky do logických souvislostí a dá-li si čtenář trochu práce a věnuje trochu času studiu obrázků na grafu 4. převzatého z Britské National Treatment Agency for Substance Misuse z r. 2009, uvidí, že nucená léčba v tomto případě znamenala významné snížení majetkové trestné činnosti, a to až o polovinu. Tyto nálezy jsou použity v následné úvaze o motivaci uživatelů drog pro léčbu a končí poměrně velmi podrobnou a výstižnou typologií uživatelů drog při jejich konfliktech se zákonem. Principy doporučené pro práci s uživateli drog při jejich konfliktech se zákonem pak vhodně uzavírají teoreticky zaměřenou část textu.

Rozsáhlá kapitola pátá uvádí čtenáře do výzkumné části práce. Její zdůvodnění je poměrně rozsáhlé, bohužel se nedrží obsahově ani typograficky zavedeného dělení na popis problému, možnosti jeho zkoumání, stanovení cílů či cíle obvykle vyjádřeného prostřednictvím jasně formulovaných a verifikovatelných hypotéz. Pilotní šetření výzkumníci založili na šetření dotazníkovém. Recenzent je přesvědčen, že po stanovení cílů měla následovat konstrukce dotazníku, který je pro pilotní šetření

zcela zásadní, rozhodující, a nikoliv popis souboru, i když je popsán mimořádně pečlivě. Kapitola 5.3 označená jako substudie uvádí rozhovory s uživateli drog. Byla uskutečněna r. 2009.

Ke sběru dat bylo použito polostrukturované kvalitativní interview. Tento nástroj se jeví jako vhodný zadanému cíli. Při analýze kvalitativního materiálu se potom autorka řídila sociologickou koncepcí zakotvené teorie, která je pro rozsáhlejší práci v této oblasti a podobné typy výzkumů doporučovanou strategií. Dle Glasera a Strausse (1967, 1990) to však vyžaduje pokračovat s pozorováními, dokud není dosaženo teoretické nasycení, tedy do chvíle, kdy se v datech objevují stále stejné vzorce a kategorie a nelze již pozorovat nic nového. Což předpokládá značný počet pozorování. V závěrečné fázi analýz a popisů byly dle autorky použity původní výpovědi účastníků. V této fázi výzkumu byly dodrženy všechny etické nezbytnosti od účasti školených tazatelů po dobrovolnou účast participantů a jejich informovaný souhlas až k ochraně osobních údajů. Recenzentovi se zdá, že tato část výzkumu tvoří snad nejcennější text disertace. Pro skvěle zachycené odpovědi probandů, jejich detailnost i určitou míru autentičnosti, která z odpovědí dýchá.

Odpovědi na položené otázky autorka práce utřídila do sedmi hlavních kategorií. Jsou zde zodpovězeny otázky na způsoby, jakými se uživatelé drog dovídají o PMS, první kontakt s PMS, styl práce úředníků, délku sezení až k intenzitě kontaktu. Dále jaký vliv měla spolupráce klienta na změnu jeho chování, hodnocení znalostí adiktologické problematiky pracovníků PMS až k výpovědím hodnocení úředníků PMS jako představitelů instituce.

V následné diskusi jsou rozebrány efekty a limity použitého výzkumu. Snad jedinou méně zmiňovanou otázkou je pozornost věnovaná různorodosti nelegálních návykových látek, což ovšem lze přičíst na vrub malého vzorku respondentů (3+9).

Závěr disertační práce vhodně doplňuje kapitola o prevalenci případů drogové kriminality klientů PMS dle krajů. Je doprovázená řadou obrázků, tabulek a mapek, které umožňují čtenáři vizuálně si pomoci při vstřebávání jednotlivých dat.

Závěrem lze konstatovat, že podrobný pohled na téma problematiky uživatelů drog, kteří páchají trestnou činností mezi klienty PMS a záměr odhalit možnosti a cesty k adiktologické specializaci pracovníků PMS byl splněn více než dostatečně. Zvláštní ocenění si zaslouží pečlivost, přesnost a důkladnost zpracování, dobře značené a zpracované tabulky, grafy a obrázky a v neposlední řadě výběr metod, kterými se autorka dobírala cíle.

Předloženou disertaci Mgr. Pavlína Gabrhelíkové s potěšením doporučuji k obhajobě.